

อุดมศึกษา 'นอกคอก'

โลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนทำให้ลักษณะงานต่างๆ เปลี่ยนตามไปด้วย เราเรายังคงมีหลักสูตรอุดมศึกษาซึ่งที่เคยเป็นๆ กันมาก็กลายเป็นอันมากว่าจะผลิตคนออกมาที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดปัญหาการว่างงานและอุปสรรคต่อการดำเนินงานของเศรษฐกิจก็จะเกิดขึ้นในอนาคต อันใกล้และอาจส่งผลกระทบรุนแรงด้วย เมื่อดูรอบตัวก็จะเห็นว่าโลกเปลี่ยนแปลงไปมาก เช่น (1) ธนาคารไม่มีสาขาใหญ่โตแบบเก่า แต่มีคนเพียง 3-4 คน ในสาขาส่วนใหญ่ (2) ร้านถ่ายรูปอัดรูปแบบโบราณหายไปแล้วมีแต่อัดรูปแบบดิจิทัล (3) โรงเรียนสอนพิมพ์ดีดสาบสูญ ผู้คนหันมาฝึกฝนเองจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องพิมพ์ดีดหาแทบไม่ได้ในที่ทำงาน (4) นิตยสารและหนังสือพิมพ์สูญพันธุ์กันทีละฉบับ เพราะคนหันไปอ่านปริทัศน์ (5) ผู้คนซื้อของและทำธุรกรรมการเงินบนเน็ตมากขึ้นทุกวัน (6) โทรทัศน์มีคนดูน้อยลง เพราะหันมาดูจอสมาร์ตโฟนแทน ฯลฯ

ตัวอย่างแค่นี้ก็ทำให้เห็นว่าลักษณะของงานต้องเปลี่ยนไปมากมายแล้วและนับวันก็จะเปลี่ยนไปมากขึ้นตามเทคโนโลยีที่ไล่เรียงกันมาอย่างกะพริบตาแทบไม่ทัน ในขณะที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย 4 ปีนั้น งานใหม่ก็กำลังเกิดขึ้นขนานกันไป จนคนจบมาไม่ตรงกับหลักสูตรที่เรียน สถานการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นทั่วโลก คำถามก็คือแล้วเราจะทำอย่างไรกันดี ความเห็นส่วนตัวของผู้เขียนแบบสั้นๆ ง่ายๆ ก็คือต้องเปลี่ยนแปลงการมีทักษะและความรู้ของบัณฑิตให้ตรงกับงานใหม่ที่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องยากเพราะไม่มีใครรู้ว่างานใหม่ที่เกิดขึ้นนั้นจะมีหน้าตาอย่างไร (เรียนการตลาดมาแต่พอเรียนจบกลับเป็นว่า

ตลาดต้องการคนรู้เรื่องการตลาดดิจิทัล) คำตอบที่ดีกว่าในการแน่ใจว่าผลิตคนตรงตลาดก็คือการมี flexibility หรือความคล่องตัวของหลักสูตรที่ช่วยสร้างทักษะและความรู้ที่ทันเหตุการณ์

ถ้าจะให้ flexibility ดังว่าต้องมีอะไรบ้าง? (1) ต้องมีหลักสูตรที่คล่องตัวไม่แข็งตัวจนผู้เรียนไม่สามารถเลือกเรียนรู้อะไรก็ได้ (2) ต้องมีวิธีการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และสอดคล้องกับยุคสมัยไม่ใช่ถ่ายทอดจากปากสู่หูที่เรียกว่า transmissive education ดังที่ใช้กันในศตวรรษที่ผ่านมาและ (3) ผู้เรียนต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความตื่นตัวในการเรียนรู้

ในส่วนแรก หลักสูตรที่คล่องตัวนั้นจะต้องมีวิชาที่บังคับให้เรียนน้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และเหลือให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาที่ตนเองสนใจและคิดว่าจะทำให้ตนเองมีทักษะและความรู้เพียงพอต่อการรับมือกับงานลักษณะใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ตนเองจบออกไปแล้ว

ส่วนวิชาบังคับที่สำคัญอย่างก็คือนอก "วิชาทั่วไป" (จริงๆ ไม่น่าจะเรียกว่าทั่วไปควรเรียกว่า "พื้นฐาน") ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้นักศึกษามีความสามารถในการมองเห็นภาพรวมของการเป็นมนุษย์ซึ่งจะทำให้เขาเป็นคนอย่างสมบูรณ์และเข้าใจตนเอง ส่วนนี้ประกอบด้วยเรื่องเกี่ยวกับปรัชญาสังคมเศรษฐกิจการเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ฯลฯ ส่วนนี้ขาดไม่ได้เพราะเราต้องการบัณฑิตไม่ได้ต้องการเพียงแรงงานที่สนองตอบความต้องการของเศรษฐกิจเท่านั้น เราต้องการพลเมืองที่มีคุณภาพและ **ต้องการมนุษย์ที่เข้าใจว่าคุณธรรมคือสิ่งค้ำจุนโลก**

กลุ่มวิชาทั่วไปนี้ในวงการอุดมศึกษาบ้านเรามีการเข้าใจผิดกันมาก บ้างเห็นว่าเป็น

สิ่งไม่จำเป็น บ้างเห็นว่าเป็นส่วนที่ควรใส่ทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการครองชีพ ฯลฯ โดยทั่วไปในปัจจุบันมีน้ำหนักในหลักสูตรประมาณร้อยละ 24 ของชั่วโมงที่ต้องเรียนทั้งหมด

นอกจากกลุ่ม "วิชาทั่วไป" แล้วที่จำเป็นต้องบังคับเรียนอีกก็คือความรู้และทักษะขั้นพื้นฐานและสูงในระดับที่เข้มข้นเพียงพอต่อการออกไปประกอบอาชีพ

ถ้าเป็นหลักสูตรวิชาชีพอื่นเช่นแพทยพยาบาล เกษตรวิศวกรรมบางสาขา ฯลฯ ข้อเสนอในส่วนนี้ปรับได้ไม่มากนักเนื่องจากปัจจุบันก็ลงตัวอยู่ในระดับหนึ่งแล้ว

ปัจจุบันวิชาในส่วนนี้ที่เอาไปต่อยอดทำมาหากินเพื่อเป็นนักเศรษฐศาสตร์ นักประชาสัมพันธ์ งานการท่องเที่ยวโรงแรม ธุรกิจการบริการ ฯลฯ มีเนื้อหาในส่วนนี้ถึงร้อยละ 60

สำหรับส่วนสุดท้ายคือที่ให้นักศึกษาเลือกเรียนได้นั้นไม่ว่าเป็นวิชาโทหรือเลือกเสรีมีสัดส่วนเพียงร้อยละ 16 ผู้เขียนเห็นว่าสัดส่วนของกลุ่ม "วิชาทั่วไป" ในหลักสูตรที่ต้องเรียน 135 หน่วยกิตนั้นควรอยู่ที่ร้อยละ 24 เช่นเดิมส่วนภาคบังคับของวิชาที่จำเป็นอย่างน้อยที่เพียงร้อยละ 30 และส่วนที่ให้เลือกเรียนได้อย่างเสรีนั้นควรอยู่ที่ร้อยละ 46

ส่วนสองคือ transmissive education นั้นคือการสอนจากปากสู่หู ซึ่งตกยุคสมัย เพราะนักเรียนสามารถหาความรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้สารพัดและอย่างรวดเร็วบนเน็ต ครูปัจจุบันจึงเป็น facilitator (ผู้อำนวยการเรียนรู้) ไม่ใช่ผู้ส่งต่อความรู้อีกต่อไป

การสอนต้องเปลี่ยนเป็นการเรียนรู้ จึงจะมีประสิทธิภาพ นักศึกษาปัจจุบันเบื่อหน่ายการนั่งฟัง เขาต้องการมีส่วนร่วมในการซึมซับความรู้และเกิดทักษะดังที่เรียกว่า **active learning** ซึ่งได้แก่การมี

ส่วนร่วมในชั้นเรียน การแบ่งกลุ่มถกเถียง การทำรายงานและวิจารณ์ การเรียนรู้นอกสถานที่ที่มีสีสันในการเรียนรู้ในชั้นเรียน กิจกรรมนักศึกษา นอกชั้นเรียน กิจกรรมนักศึกษา ฯลฯ

วิธีการสร้างนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพต้องเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นเรื่องที่ยากเย็น เพราะอาจารย์ปรับตัวได้ยากกว่านักศึกษา และมักจะไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง ตัวอย่างก็คือการเปลี่ยนการสอนเป็นการเรียนรู้ นั่นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ส่วนสามหากทั้งสองส่วนอันได้แก่
หลักสูตรมีการเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับ
วิธีการเรียนรู้ แต่ถ้าหากนักศึกษาไม่เปลี่ยนแปลงแล้ว ก็ยากที่ประสบผลสำเร็จ การเปลี่ยนทัศนคติ การเรียนรู้ตลอดจนปลูกเร้าให้นักศึกษากระหายเรียนรู้เป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นสิ่งจำเป็น การที่รุ่นพี่ทำงานทำไม่ได้ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

นอกจากทั้งสามส่วนแล้วส่วนพิเศษที่ต้องทำก็คือการบังคับนักศึกษาให้เรียนภาษาอังกฤษอย่างเข้มข้นอีกหนึ่งภาคฤดูร้อนหรือภาคการศึกษา การเรียนจบสามปีครึ่งไม่ควรให้มีอีกต่อไป หากต้องการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง

การสร้าง flexibility เช่นว่านี้มหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกได้เริ่มวางแผนแล้ว เพราะมองเห็นความจำเป็นในการปรับตัว บางมหาวิทยาลัยไปไกลถึงกับคิดจะเลิกเรียกชื่อปริญญาเฉพาะแล้วเพราะต้องการให้นักศึกษามีเสรีภาพในการเลือกวิชาเรียนได้เต็มที่

ไม่มีใครชอบการเปลี่ยนแปลงเพราะ
มันกระทบสถานะปกติที่ดำรงอยู่ แต่ถ้าหาก
ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแล้ว ในที่สุดสถานะ
ปกติอันพึงปรารถนาก็ยากที่จะเกิดขึ้นได้